

3. Прямі іноземні інвестиції [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2009/soekru/soekru/12_2009/page07.htm

4. Процентні ставки за кредитами в економіку та депозитами за даними статистичної звітності банків України [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/STATIST/DAILLY/>

5. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : закон України : [прийнято ВР 30. 10. 1996 № 448/96-ВР] [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>

Надійшла 14.03.2010

УДК 338.351.82

С. В. ТАРАСЕНКО

Львівський навчально-науковий інститут Закарпатського державного університету

ПОЯВА ДОДАТКОВИХ РИЗИКІВ В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІСЛЯ ВВЕДЕННЯ ШЕНГЕНСЬКОЇ ВІЗИ

Інвестиційний процес передбачає вільне переміщення людей і капіталів через кордони. Штучне обмеження перетоків робочої сили, грошей та інтелектуального і кваліфікаційного потенціалу різко погіршить ситуацію не тільки у донора цих ресурсів, але й у реципієнта. Проблема, яка виникла після введення Шенгенської візи для учасників економічної співпраці стала своєрідною економічною "Берлінською стіною", яка різко загальмувала інвестиційні процеси по обидва її боки.

Investments process foresees the free removing peoples and capitals over the borders. Artificial restriction flow of the man power, money and intellectual and competent potential sharp become worse the situation not only in a donor of this recourses, but in a recipient too. The problem, which has arise after introduction "visa of Shengen" for participants of economic cooperation got a specific economic "Berlin wall", which sharp broke investments process along two her sides.

Ключові слова: візовий режим, загроза зриву інвестування, погіршення економічної ситуації, рецесія.

Розширення зони країн-членів Шенгенської зони породило ряд суттєвих проблем для громадян України в сенсі отримання віз. До недавнього часу громадяни нашої держави без особливих проблем перетинали кордон і відвідували держави, які не входили до Шенгенської зони. Особливим привілеєм щодо перетину кордону користувались мешканці прикордоння, відвідуючи сусідні країни в сімейних справах, для закупок більш дешевших товарів, в культурно-пізнавальних поїздках або дрібного бізнесу. При цьому діяло багато піших переходів, які давали можливість пропустити через кордон тисячі людей не створюючи автомобільних заторів. Ситуація різко змінилася і на зміну простому оформленню віз консульства країн новоспечених країн Шенгенської зони синхронно ввели нові правила і тарифи оформлення віз. При цьому почали вимагати велику кількість додаткових документів, які в своїй суті до оформлення віз ніякого відношення не мають, а тільки додають проблем з їх збиранням громадянам України. В додаток було збільшено оплату за отримання візи, що для мешканців прикордоння зовсім не по кишені, тому що відвідини родичів або дрібний бізнес не дають таких заробітків, які б могли перекрити вартість одержання віз за новими правилами.

Основний розділ

З врахуванням швидкості оформлення віз попередніх періодів в порівнянні з сучасним етапом, різко збільшились черги на їх отримання, що породило відповідне невдоволення громадян, особливо того контингенту, який займається інвестуванням, тому що є справи в бізнес-проектах, які вимагають нагального вирішення. З іншого боку громадяни Шенгенської зони без особливих труднощів приїжджають на територію України не маючи ніяких перепон. Це шокувало українців, так як синдром меншовартості вже пройшов, а тут знову з'явилась нова «Берлінська стіна», яка поділила Європу на дві частини. Це викликало ряд суспільних обурень, які виразились в перекритті кордону, блокуванні під'їздів та інших видах протесту. Але характерне є те, що в актах протесту вже брали участь й громадяни країн Шенгенської зони, що до цього ніколи не бувало, тому що взаємний обмін товарів і капіталів, які в якісь мірі можна визначити, як процес взаємного інвестування, різко знизився. Фактично влади країн новоспечених членів Шенгенської зони стали перед великою дилемою – повертатися в минуле або потрібно щось змінювати для покращення стану справ, бо якщо протестів на сьогоднішній день немає, то вони не припинені, а відкладені. Чудово зрозуміло, що огульне впровадження однакового підходу для видачі віз дещо надумане. Почалися переговори між представниками міністерств закордонних справ України і сусідніх по західному кордону держав. Деякі успіхи намітились, але процес просувається досить повільно і невідомо чим це все скінчиться. Необхідно створити такий механізм видачі віз, який би дозволив диференційовано підходити до їх видачі, і в основі цього механізму повинен лежати принцип цільового призначення отримання візи, який би розділяв осіб, які відвідують прикордоння, виїжджають на заробітки, виїжджають на приватний відпочинок, відвідують спортивні змагання, ознайомлюються з системою навчання, а найголовніше займаються

інвестуванням сусідніх економік. До речі Україна ввійшла у Світову Організацію Торгівлі, яка передбачає вільне переміщення товарів і людей, а в той самий час підприємець не може перетнути кордон, тому що його не пускають на Шенгенському кордоні. Якщо глибинно проаналізувати ситуацію, яка склалася після введення різких обмежень з видачі віз, то можна однозначно констатувати, що це є порушенням прав людини і Хартії Європейської єдності і появою нових форм ризиків інвестиційного процесу.

Мета дослідження визначити загрози і ризики, яких бояться країни-члени ЄС по прибутті до них підприємців. Безумовно, кожна держава має право захисту від тих загроз, які можуть виникнути на етапі відкритості кордонів. Але спрощувати ситуацію і вводити загальну заборону на в'їзд методом ускладнення видачі віз не вирішить цього питання. Необхідно розробити такий фільтраційний механізм, який би дозволив відокремлювати небажаних до в'їзду осіб ще на початку подання ними особистої анкети на перетин кордону. Для цього необхідно акцентувати виявлення ризиків і визначити їх вплив на долю подавача анкети. В результаті тестового відсіву приймаюча сторона може не боятися, що на її території припиняться особи, які не бажані до перебування.

В сучасних умовах особливої гостроти набувають проблеми реальних масштабів переміщення людей. Воно включає в себе різні види і форми: туризм, підприємницька діяльність, паломництво, відвідини родичів, наукові конференції, культурно-пізнавальницьке, спортивне, службове перебування, праця, навчання і т.д. Всі вони, окрім варіанту, що особа може залишитись на постійне працевлаштування, не несуть ніяких загроз і ризиків для держави, яка видає візи. З врахуванням того, що основна хвиля трудової міграції вже минула і фактично уряди країн, куди приїхали українські заробітчани пізно схаменулися наводити лад в цій царині і більшість відвідувачів закордоння все-таки повертаються на батьківщину, то стоїть елементарне питання: чому і від кого спроектоване таке масове застереження до приїзду українців? Фактично, якщо визначити відсотковий склад осіб, які бажають відвідати іноземні держави, то кількість бажаючих там залишитись з кожним роком зменшується. Тому необхідно науковими методами визначити ступінь ризиків держав, які надають візи і довести до їхнього відома, що особливо ніякої загрози для них не існує в міграції населення України. З врахуванням того, що європейські народи старіють, то необхідність припливу додаткових європейців зі Східних теренів Європи дасть можливість покращити урбаністичну ситуацію. Тому виходить, що результати реалізації проекту повинні бути доведені до керівництва ЄС і окремих країн, які нещодавно ввійшли в Шенгенську зону.

В період 90-х років і на початку XXI сторіччя особливо посилюються міграційні процеси з України в країни ЄС, США й Канаду. Одночасно різко зріс ритм підприємницької діяльності, де імпортерами товарної продукції в найбільшій мірі виступають громадяни України. Паралельно з цим посилюється прикордонне спілкування роз'єднаних родин, яке окрім елементів родинних стосунків несе і дрібно торгівельний аспект. Ці процеси безпосередньо визначаються внутрішнім соціально-економічним станом держави і служать потужним індикатором, що відображають бажання населення України бути учасниками Європейського процесу поєднання народів як в економічному сенсі, так і культурно-пізнавально-освітньому.

Безумовно, одним з основних чинників, які спонукають тимчасово чи на постійно пересилатись громадянам України у країни-члени ЄС є безробіття, яке породжено закриттям понад 126 тисяч промислових підприємств. За великим потоком шукачів кращої долі криється велика проблематика для країн-членів ЄС: хто прибуває на їхніх теренах? Окрім того, що новоприбульці займають якусь долю робочих місць громадян ЄС, деякі з них вирвавшись з пострадянського суспільства, де в основі суспільної психології було закладено принцип викрадення товарної продукції з підприємств-виробників цієї продукції, додають проблем чисто карного характеру. Незважаючи на те, що країнам-членам ЄС потрібна робоча сила, яка пов'язана зі старінням європейських націй і особливо важливих інженерних, викладацьких, лікарських і т.д. посад, та мігранти їх не займають, в будь-якому випадку керівництво ЄС з пересторогою сприймає нову хвилю заробітчан. Ось, щоб захистись від наведених факторів впливу на розподіл трудових ресурсів і якимось захиститись від навали злочинців, була введена в дію своєрідна перепона або пересторога – Шенгенська віза. Фактично виросла нова форма обмеження спілкування народів як в суспільно-культурному сенсі, так і в економічному. Шенгенська віза фактично не розрізняє, який громадянин хоче перетнути кордон – чи то порядна людина, чи то людина, яка має кримінальні умисли. В тому й то суть, що виникає певний рівень ризиків для держави, яка видає візу. Ось саме з виявлення таких ризиків потрібно починати моніторингове дослідження спрощення режиму видачі Шенгенських віз. Тому що, коли охочий потрапити до країн-членів ЄС не несе за собою ніякої загрози інституційним основам цих країн, то й мотивації відмови у видачі візи не може бути.

З наведеного стає зрозумілим, що найперше необхідно достатньо досконало розробити механізм розпізнавання сутності міграційного процесу і його складових. В міграційних процесах можна виділити три основні причини – етнічну, економічну і політичну. Дві перших тенденції не суперечливі, а тільки доповнюють одна одну, а ось третя може бути виділена в окрему категорію, так як за сучасного політичного ладу в Україні вона мало себе проявляє.

Проблеми реформування і розвитку системи видачі Шенгенських віз відбуваються під впливом зростання зміни і рівня потенційних загроз національній безпеці країн-членів ЄС. Практика видачі віз розповсюдилася на всі країни пострадянського простору, окрім країн Прибалтики. Але з врахуванням того,

що за рівнем демократичного устрою і деяких економічних успіхів України найбільш є наближена від всіх своїх сусідніх пострадянських країн до стандартів Євросоюзу, то і відповідно вона починає вимагати для себе особливого статусу у стосунках з країнами Заходу. Як зробити так, щоб такі стосунки задовольняли потреби українців відвідувати країни-члени ЄС, а ті, в свою чергу, не лякались приїзду візитерів на свої терени. Це питання вимагає глибокого вивчення і одним з найпростіших способів є анкетування осіб, які стають прохачами видачі віз.

Отже, проблема полягає у визначенні загроз і ризиків, які отримує сторона, яка видає візи. Для адекватного реагування на виклики, які йдуть від в'їжджаючих на терени членів ЄС громадян України, необхідно мати науково-методичний апарат, який би забезпечив оцінку загроз, розробку ефективної моделі визначення заходів протидії та обґрунтування необхідних для цього сил і засобів, а також оцінку ризиків системи протидії. Такий науково-методичний апарат дозволить обґрунтувати принципи побудови схематики видачі віз без втягування в конфлікти. Окрім ризиків можна виявити, які параметри загроз, можливо, впливають на заходи протидії і чи можна мінімізувати їх наслідки.

Як відомо, населення в цілому включає як нерозривні компоненти прямі і непрямі методи впливу. Нині жорсткий контроль за рівнем, складом і напрямками підприємницької міграції призводить до посилення криміналізації цих процесів. Причому масштаби правопорушень прямо пропорційні рівню жорсткості законодавчих приписів. Створення позитивної міграційної ситуації в країні видається можливим лише у контексті підвищення рівня життя населення. Тому на сьогодні особливої актуальності набуває непряма міграційна політика, а саме поліпшення стану національного ринку праці, житлобудівництва, освіти, сфери соціальної безпеки та охорони здоров'я тощо; при цьому найбільше уваги повинно приділятися регіонам з підвищеною кількістю реальних потенційних трудових мігрантів, а якщо висловитися коротко, то взаємна інвестиційна проникливість повинна давати імпульс подоланню рецесійних явищ в економіках сусідніх країн.

Міграція підприємців існує на всіх континентах, в усіх регіонах і торкається інтересів більшості країн світу, а тому потребує правого регулювання всіма державами. Міжнародне регулювання інвестиційних процесів – це встановлена міжнародними договорами система стандартів щодо регулювання підприємницької міграції, яку держава, яка приєдналася до відповідного договору, використовує в національному законодавстві.

Українське міграційне законодавство ґрунтується на визначенні конституційних прав людини на свободу пересування та вільний вибір місця проживання. Основними задачами управління підприємницькою міграцією виступають: визначення реальних та оптимальних показників міграційних процесів; виведення з "тіні" міжнародних трудових потоків; надання дієвої соціально-правової допомоги учасникам міграційних переміщень залучення зароблених за кордоном коштів в економіку України. Базовим принципом управління міграційними процесами повинно виступати максимальне поєднання індивідуальних потреб особи, яка має намір співпрацювати з закордонними партнерами, з інтересами держави.

Серед поточних заходів, які необхідно взяти за основу регулювання і координації підприємницької міграції населення, найбільш важливими є:

- введення підприємницької міграції в законодавче поле шляхом оформлення бізнес-віз та ліквідації передумов нелегальної переправи підприємців;
- покращення стану захисту прав підприємців, які перебувають у відрядженні за кордоном;
- повніше інформаційне забезпечення реальних та потенційних інвесторів щодо законних шляхів перетину кордону і можливостей захисту своїх прав;
- залучення до відстоювання прав підприємців до профспілкового руху;
- розширення мережі соціально-демографічних програм з інвестиційної тематики;
- розробка спеціальної карти реєстрації підприємців, яка повинна бути основним документом, без якої унеможливується перетин кордону.

Отже, необхідно організувати міжрегіональне співробітництво у таких напрямках, як: ідентифікація особистості підприємців, створення загальної бази про підприємців, затриманих на кордоні, з дактилоскопічними й іншими даними, фінансування відшкодування втрат заподіяних підприємцям на кордоні, розробка й реалізація спільних превентивних заходів протидії нелегальній міграції, контрабанді людей; здійснення спільного прикордонного контролю, обмін інформацією, підвищення кваліфікації співробітників прикордонних і міграційних органів з метою забезпечення прав осіб, які перетинають кордон. Необхідний також розвиток двостороннього та багатостороннього співробітництва України, насамперед, з суміжними країнами. Співробітництво з міжнародними організаціями значно сприяє вирішенню деяких проблем, пов'язаних з незаконною міграцією, зміцненню потенціалу місцевих органів влади, розвитку консульської допомоги при розробці законодавства і т.д. У середньостроковій перспективі необхідне укладення угод України ЄС щодо трудової міграції і соціального захисту українських працівників за кордоном.

Висновки

Світовому товариству необхідно розробити теоретичні основи вирішення проблеми безперешкодного перетину кордону підприємцями, для України – відпрацювати новий механізм розвитку та

підконтрольності процесів залучення інвестиційних коштів шляхом розробки та введення в дію конвенції вільного переміщення осіб, які представляють бізнес. Необхідно створити механізм міжнародної імплементації у вигляді Комітету з захисту прав усіх працівників економічних структур як легальної форми втручання міжнародного органу в політику регламентації державами-учасниками правового статусу цієї категорії мігрантів, що дасть можливість розв'язати ряд важливих питань.

Надійшла 14.03.2010

УДК 658.012.32

А. С. ЧЕРПАК

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДСИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ У КОРПОРАЦІЯХ

Стаття присвячена деталізації функцій органів корпоративного управління в сфері управління знаннями, визначенню типів корпоративних знань та їх впливу на оцінку рівня корпоративного управління.

This article is devoted to the organizational aspects of the knowledge management practice on corporate level. The author works out in detail the types of knowledge used by the typical Board of Directors and analyses the influence of certain knowledge on evaluation of the quality of corporate governance practice.

Ключові слова: корпоративне управління, управління знаннями, знання, громадянська корпорація.

Вступ. Створення цільових підсистем управління знаннями на сьогодні є критично важливою необхідністю для підприємств будь-якої організаційно-правової форми та власності. Але для корпорацій, середовище функціонування яких є більш складним, формування та забезпечення належного функціонування такої підсистеми є критично важливим. Причиною цього є те, що саме підсистема управління знаннями здатна забезпечити в корпорації накопичення знань про інтереси та можливі моделі поведінки ключових груп стейкхолдерів, збереження, розповсюдження та перетворення таких знань у зручну форму, яка дозволить ефективно використовувати набуті знання при прийнятті стратегічно важливих рішень керівними органами корпоративного управління. Крім цього важливою інформаційною потребою сучасної корпорації, яка діє на глобальних ринках, є отримання актуальної інформації про специфіку соціальної культури, соціально-економічні та екологічні проблеми країн, де вона здійснює свої операції, що дозволяє корпорації формувати актуальну політику власної соціальної відповідальності. Третім, але не менш важливим аспектом, є необхідність накопичення та наступного ефективного використання у корпорації інформації про здійснювані конкурентами програми соціальної відповідальності, сталого розвитку, інноваційної діяльності, що дозволяє корпорації успішно впроваджувати актуальні стандарти ISO14001, AA1000S та покращувати якість підготовки відповідних звітів (серед нефінансових звітів корпорації найбільш поширеними на сьогодні є звіти про соціальну відповідальність, етику продажів й в цілому ланцюга постачання, екологічні програми й пов'язані з ними заходи із забезпечення сталого розвитку), й, відповідно, ступінь довіри та якість взаємовідносин із ключовими групами стейкхолдерів.

Аналіз досліджень та публікацій. Окремі аспекти організаційної побудови підсистеми управління знаннями у корпораціях досліджені у працях закордонних вчених У.Букович, Р.Уільямс, К.Джанетто, Е.Уілера, Л.Едвіссона, Е.Лессера, Л.Прусака, Ф.Воула, Дж.Харрінгтона, Т.М.Коулопоулоса, К.Фраппаоло, а також російських науковців Б.Мільнера, Г.Клейнера, З.Румянцевої, В.Смірнкової, М.Маринічевої, А.Л.Гапоненка, Т.М.Орлової. Водночас, організаційні аспекти функціонування підсистеми управління знаннями саме в корпораціях досліджені слабо, оскільки у специфічних дослідженнях практики корпоративного управління саме цій сфері відповідальності ради директорів приділяється недостатньо уваги. При цьому, науковці, які працюють над дослідженнями у сфері менеджменту знань, не надають окремої уваги особливостям управління знаннями саме у корпораціях, прагнучи, розробити універсальний механізм організації такої діяльності на підприємстві, не беручи при цьому до уваги, що відмінність у повноваженнях та ступені підзвітності суб'єктів управління, поділі влади та сфер відповідальності, яка властива корпораціям, вимагають уточнення ролі різних органів корпоративного управління у здійсненні функцій управління знаннями. На теренах же практики господарювання корпорацій в Україні подібні дослідження також не проводилися.

Постановка завдання. Діяльність корпорацій нині суттєво залежить від широкого кола стейкхолдерів, які можуть впливати на досягнення корпорацією її цілей, та на яких впливає корпорація у процесі досягнення власних цілей. Ключовими групами стейкхолдерів корпорації (у рамках концепції громадянської корпорації) визнаються, насамперед, клієнти (споживачі), персонал, суспільство, держава. Громадянська корпорація, як соціально відповідальна інституція, що дбає про сталий розвиток, опікується не лише економічними результатами своєї діяльності, але й впливом на довкілля та соціальні процеси. Турбуючись про своїх працівників, споживачів та захист довкілля, компанія покращує рівень довіри у взаємовідносинах із ключовими групами стейкхолдерів, створюючи, таким чином, стійку платформу для